

Руднєва М.Г., асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Кластерний підхід до розвитку виноградарства та виноробства України

Формування та підтримка кластерних ініціатив у різних галузях господарства, в світовій практиці, стала закономірним і природним явищем, та цілком ефективним інструментом підвищення конкурентоспроможності, як окремих регіонів, так і національних економік.

Особливої популярності набули кластерні моделі розбудови виноградарства та виноробства. Причина – не лише яскравий і дієвий приклад Каліфорнійського винного кластеру, наведений класиком кластерної теорії Майклом Портером. Саме виноградарсько-виноробний кластер поєднує в собі риси як промислових, вузькоспеціалізованих кластерних утворень, так і кластерів регіональних, адже використовуючи специфічну малотранспортабельну сировину, може базуватися лише в певних районах.

Виноградарсько-виноробний кластер – це нова форма організації виробництва, заснована на добровільному, часто неформальному, об'єднанні взаємодоповнюючих організацій та підприємств, через взаємні постачання, послідовну переробку сировини, кооперування, підтримку і координацію дій на ринку та в конкурентному середовищі. До кластеру можуть входити різні суб'єкти господарювання, що займаються вирощуванням, збором і первинною переробкою винограду, заводи вторинного виноробства, підприємства машинобудування, які випускають засоби виробництва й устаткування для виноградарства і виноробства, маркетингові, рекламні і торговельні фірми, що просувають продукцію на ринку і реалізують її, університети і науково-дослідні інститути, а також фінансові організації, що здійснюють фінансову підтримку даного кластера.

Розглядаючи, український виноградарсько-виноробний комплекс з точки зору кластерної концепції, перш за все, за Портером, слід звернути увагу на місцеві економічні умови та виділити джерела локальних конкурентних переваг.

В Україні є більшість необхідних умов для формування виноробних кластерів: природні умови, традиції виробництва, платоспроможний попит, велика кількість виноробних підприємств, що конкурують між собою.

Проте, на відміну від американських та західноєвропейських господарств в Україні досить розвиненими залишаються вертикальні зв'язки між підприємствами.

Отже, схема українського виноробного кластера, в стадії зрілості, має бути більш розгалужена і містити елементи вертикальних структур.

Проаналізувавши особливості спеціалізації українських регіонів, галузеву та територіальну структуру їх господарства, роботу окремих підприємств, торговельних та транспортних компаній в Україні умовно можна виділити 5 регіонів розвиненого виноградарства та виноробства, що мають всі можливості для розвитку кластерів : Кримський, Причорноморський (Херсонська та Миколаївська обл.), Одеський, Закарпатський та Донецький.

Для створення кластерів, та їх успішного розвитку, необхідні не лише спеціальні урядові програми та стратегії, які на сьогодні вже існують в достатній кількості. Перш за все, потрібна низка конкретних дій, зокрема:

- Забезпечити дотримання закону України «Про виноград та виноградне вино», Програми розвитку спиртової, лікеро-горілчаної та виноробної галузей, Постанови Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо розвитку садівництва, виноградарства та виноробної промисловості» та інших нормативних документів;
- Забезпечувати державну підтримку та пільгові умови для учасників кластеру: наприклад, спростити процедуру і терміни проведення тендерних торгів, спростити систему оподаткування та ін.;
- Створити спеціальні робочі групи з науковців та управлінців різних профілів, для координації діяльності;
- Збільшити площі виноградних насаджень;
- Обмін досвідом з країнами, де такі утворення успішно функціонують;
- Розробити особливі умови інтеграції в кластер державних підприємств (наприклад, НВАО «Масандра») та представників малого бізнесу;
- Для максимальної ефективності, слід скоротити кількість посередників у ланцюжках ресурси-виробництво та виробництво-кінцевий споживач;
- Розвивати інфраструктуру, особливо транспортну;
- Налагодити схему закупівлі сировини з приватних господарств, та привести її до певних стандартів якості;
- Створити систему контролю якості та класифікації вина за місце походження, на зразок європейської.